

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
YAYINLARI: 7

**ŞEHİRLERİN SEVDALISI
İBRAHİM HAKKI KONYALI
ARMAĞANI**

Konya 2015

SÜ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ, 2015 Konya

İBRAHİM HAKKI KONYALI (ATİS)

Erdem YÜCEL *

Tarihin bilinmeyen yönlerine ışık tutan, geçmiş yılların ünlü araştırmacısı ve gazetecisi İbrahim Hakkı Konyalı'nın ismini küçük yaşlarımda duymuş, kısa bir süre sonra da yazılarını okuma olanağını bulmuştum. Bunun nedeni; çevremi gözlemlemeye başladığım yıllarda tarihe ve gazeteciliğe merak sarmamdan kaynaklanıyordu. Ortaokul yıllarımda, tarihi konularla çok daha fazla ilgilenmiş, o yıllarda yayınlanan tarih dergilerini okumaya başlamıştım. Böyle olunca da İbrahim Hakkı Konyalı'nın yazılarına ilgi duymuştum.

II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1950'li yıllarda, tarihe merak saranlar toplumunda çoğalmış, bunun kaçınılmaz sonucu olarak tarih dergileri birbiri ardına yayınlanmaya başlamıştı. Bunların başında, sonraki yıllarda birlikte çalışma olanağı bulduğum Niyazi Ahmet Banoğlu'nun Tarih Dünyası, Yeni Tarih Dünyası, Tarih-Coğrafya Dünyası. Onlardan biraz daha önce Tarihten Sesler, Servet İskit'in Resimli Tarih Mecmuası, tarih içerikli Aylık Ansiklopedi vardı. O dergilerin çoğunda yazan İbrahim Hakkı Konyalı, Niyazi Ahmet Banoğlu'nun Tarih Dünyası'nda araştırmalarını sürdürüyordu. Nedendir bilinmez; her ikisi açmaza düşmüş, İbrahim Konyalı Tarih Dünyası'ndan ayrılarak kendi başına Tarih Hazinesi dergisini çıkarmaya başlamıştı. Banoğlu ve Konyalı yakın dostlarım olmasına rağmen bu ayrılışın nedenini onlara soramadım, kendileri de bu konuda bir şey söylememişlerdi.

Toplumda tarih merakını uyandıran bu dergilerden bazıları maddi imkânsızlıklardan ötürü yayınlarına son vermek zorunda kalmışlardı. Onları izleyen yıllarda Hayat Tarih Dergisi, Hayat Tarih ve Edebiyat Mecmuası, Toplum ve Tarih, Toplumsal Tarih, Cemal Kutay'ın Tarih Konuşuyor isimli dergisininin

*Ayasofya Müzesi Eski Müdürü, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Emekli Öğretim Görevlisi

yanı sıra tarih içerikli sohbet kitapları, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Belgelerle Türk Tarihi gibi dergiler bir süre daha yayınlarını sürdürmüşlerdir.

Tarihe merak sardığım öğrencilik yıllarımda İbrahim Hakkı Konyalı'yı yakından tanıyacağımı, Hayat Tarih Mecmuası'nda kendisiyle röportaj yapacağımı¹, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde "Konyalı İbrahim Hakkı" maddesini² yazacağımı, sonra da Edebiyat Vakfı'nda ve Arkepera'da onunla ilgili söyleşilerde bulunacağımı, TRT Belgesel kanalında da kendisini anlatacağımı söylemiş olsalardı, güler geçerdim. Oysa yazgı insanın yaşamında düşünemeyeceği veya ummadığı olayları karşısına çıkarıyor. Şimdi onun hakkında bunları yazıyorum. Geçmişe bakıyorum da İbrahim Hakkı Konyalı'yı yakından tanıyan, birlikte çalışan, hayatta kalmış birkaç kişiden biri olmuşum.

İbrahim Hakkı Konyalı ile İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nün Saraçhanebaşı'nda, Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nde kurmaya çalıştığı ve benimde görevli olduğum "Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi"nde³ karşılaşmıştım. Bir gün çalışma odama biraz kilolu, babacan tavırlı, sevecen görümlü bir kişi gelmişti. Görür görmez kendisini resimlerinden tanımıştım; ben daha bir şey söylemeden kendisini tanıtmıştı: "Ben İbrahim Hakkı Konyalı"... Konyalı kendisini tanıtırken gözümün önünden II. Dünya Savaşı yıllarında babamın o zamanlar yayınlanan Ulus, Tan gazetelerini evimize getirişini ve sözünü ettiğim tarih dergilerinden bazıları adeta bir film şeridi gibi geçip gidiyordu...

İbrahim Hakkı Konyalı'nın Yaşam Öyküsü.

Uzun sohbetlerimiz sırasında bana anlattığına göre; 1896 yılında Konya'da Alâeddin Köşkü'nün Akıncılar Kapısına 50 metre uzaklıktaki bir evde dünyaya gelmiştir. Bu yüzden de bazı yazıları dışında gerçek soyadı olan Atis'in yerine Konyalı'yı kullanmıştır.

Nalbandzâde Mustafa Efendi ile Atâzade İbrahim Ağa'nın kızı Hatice Hanım'ın oğludur. Babası Nalbantzâde Mustafa Efendi Konya'nın Takva Hoca

¹ Erdem Yücel, "Tarihçi ve Yazar İbrahim Hakkı Konyalı" Hayat Tarih Mecmuası, İstanbul1976, S.1 (133), s.24-29.

² Erdem Yücel, "Konyalı İbrahim Hakkı" mad, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2002, C.26, s.196.

³ Erdem Yücel, "Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi" Vakıflar Bülteni, İstanbul 1970, I, s.57-62; aym "Türk İnşaat ve sanat Eserleri Müzesi" Arkitekt, İstanbul 1967, S.327, s.117;aym, "Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi" mad, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı-Kültür Bakanlığı, İstanbul 1994, C.7, s.313-314.

Medresesinde ilim yaparak icazetname almıştır. Konyalı'nın deyişiyile çevresinde faziletli, alçak gönüllü bir kişi olarak tanınmıştır. Yine Konyalı ile yaptığım söyleşilerden birisinde ailesinin baba tarafından Anadolu Selçuklularına kadar indiğini anlatmıştı. Nalbant sözcüğü ise atların nallanmasıyla ilgili olmayıp veteriner hekimliği ile eş anlamlı olduğunu söylemişti. Selçuklu hükümdarı I. Alâeddin Keykubat zamanında (?-1237) ordu atlarını tedavi eden dedelerine ait alet ve edevatı küçükken evlerinde gördüğünü de sözlerine eklemişti. Sonraki yıllarda çocukluk yıllarına ait pek çok anıyı da dostluğumuzun ilerlediği, onun keyifli olduğu günlerde uzun uzun anlatmıştı. Bunlardan birine göre;

“Selçuklu veziri Gühertaş'ın Sultânü'l uleması Mehmed Bahâeddin evladı için yaptırdığı medrese ile Mevlânâ'nın beş vakit namaz kıldığı mescidin evimizden uzaklığı 50-60 metreymiş. Aynı zamanda Büyük Selçuklu Veziri Kartâyî'nin evi de bizimkinden çok uzak değildi. Ben çocukluğumda Mevlânâ'nın namaz kıldığı camide namaz kıldım. Onun su içtiği çeşmeden de içtim...”

İbrahim Hakkı Konyalı'nın Çocukluk ve Gençlik yılları:

İbrahim Hakkı Konyalı ilköğrenimini Yıkık Mahalle, Rüştüye-i Fûrûzat-ı Hamidiye okulunda yapmıştır. Bundan sonra Bekir Sami Paşa Medresesinin yerine yapılan, kütüphanesi, laboratuvarları, konferans salonlarıyla batının en mükemmel ilim kuruluşlarını aratmayan bir öğretim müessesesi olan İslah-ı Medârisi'l-İslamiye isimli okulda öğrenimini sürdürmüştür. Bu medresede yaşadığı anılarını yine sohbetleri sırasında şöyle anlatmıştır:

“İslâm'ın düşmanı olduğu taassup bu üniversitenin kapısından içeriye girmemişti. Bu medrese maddi ve manevi ilimleri toplayan ve o vakte kadar geniş sınırları olan Osmanlı İmparatorluğu'nda bir eşi daha olmayan bir öğretim müesseseydi. Öğrenim süresi on iki yıldır. Buradan çıkanlar maddi ve manevi ilimlerle kendilerini cihazlandırıyorlardı. Onlara Doğu ve Uzak Doğu ülkelerinde İslamiyet'i yaşatma görevi verilmesi düşünülmüştü...”

İbrahim Hakkı Konyalı İslâh-ı Medâris-i İslâmiye'nin seçkin öğrencilerinden biri olmuştur. Burada çok iyi Arapça öğrenmiş, bu yüzden de sonraki yıllarda Selçuklu ve Osmanlı kitabelerini en iyi okuyan tarihçilerden biri olmuştur. Günümüzde Anadolu Selçuklu ve Osmanlı eserleri üzerinde araştırma ve yayın yapan sanat tarihçi ve mimarlarımızın çoğu onun okuduğu kitabelerden yararlanmış ve kaynak olarak yine onu göstermişlerdir. Rüştüye'de okurken

Hasankaleli âlim ve mutasavvıf İbrahim Hakkı'nın Mârifetnâmesini okumuştur. İlgisini çeken ve aynı zamanda hayran kaldığı bu eserden ötürü yazarın ismi olan Hakkı'yı kendisine isim olarak seçmiştir. Asıl ismi İbrahim olup soyadı kanundan sonra da Atis'i almıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi gerçek kimliği İbrahim Atis'tir.

I. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'de önem kazanan demiryolunun girmesi ve ona personel yetiştiren bir okulun açılması zorunlu olmuştur. İbrahim Hakkı da bu okula devam etmiş ve öğrenimini tamamladıktan sonra ilk Osmanlı demiryolcularından olmuştur. Savaş devam ederken Batum'a istasyon müdürü olarak atanmış, Batum terk edilinceye kadar o görevi sürdürmüştür. Bir süre sonra demiryolculuğu bırakarak Konya Sanayi Mektebinde Osmanlıca dersleri vermeye başlamıştır. Ardından İstanbul Meşihat Dairesinde ders vekâlethulefahğı⁴ yapmıştır.

İbrahim Hakkı Konyalı'nın Gazeteciliği:

İbrahim Hakkı Konyalı on yedi yaşında Konya'nın "Meşrik-i İrfan" gazetesinde "Kâbe-i Muazzama'da son asılı olanlardan Kus İbn-i Sâib'in tercümesi" isimli ilk yazısını yayınlamıştır. Onun peşi sıra Konya'nın ünlü gazetelerinden Babalık'da yazmaya başlamış ve bu arada Hak Yolu isimli bir dergi çıkarmıştır. Konya'da yazılarıyla ünlenince İntibah'da başyazarlık yapmış, mütareke yıllarında Tercüman-ı Hakikat'de tarihi konuları işlemeyi sürdürmüştür. Yazılarından bazıları Ermenice yayın yapan Jamanak gazetesinde izniyle tercüme edilerek yayınlanmıştır.

Gazeteci olarak kendisini daha da geliştirmek isteyince, basının merkezi olan İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'a geldiğinde Konya'nın dışında ismi duyulmamış genç bir gazeteciydi. O yıllarda Zekeriya Sertel, Halil Lütfü Dördüncü, Selim Ragıp Emeç ve Ekrem Uşaklıgil çıkaracakları yeni bir gazetenin hazırlıklarını yapıyorlardı. Bunun içinde eski Tasvir-i Efkâr gazetesinin yerini kiralayarak çalışmaya başlamışlardı. İbrahim Hakkı Konyalı'ya, "Bizler biner lira sermaye koyduk. Sende aynı miktarda para koy ve bizim ortaklığımıza katıl." demişlerdi. Ancak Konyalı maddi imkânsızlığından ötürü bu teklife olumlu yanıt verememiş, gazetede yalnızca yazı yazmakla yetinmiştir. Böylece yayına başlayan Son Posta devrin siyasi ve gergin ortamı içerisinde Serbest Fırka taraftarı olarak yayını sürdürmüştür.

---

⁴ Şeyhülislam dairesinde hoca yardımcılığı anlamında bir sözcüktür.

İbrahim Hakkı Konyalı, Son Posta'daki çalışmalarını bir gün bana şöyle anlatmıştı:

“Önceleri oturacak yerimiz dahi yoktu. Yazı yazarken delik bir iskemleyi sıra ile aramızda paylaşıyorduk. O zamana kadar yapılmayan bir işi yapmaya çalışıyorduk. İslam ülkeleri gazetelerinden yararlanarak onlarla ilgili haberleri gazeteye koymaya başlamıştık. Bir de baktık ki; yaptığımız bu iş çok tuttu ve gazetenin satışını beklenmedik şekilde arttırdı. Ne var ki, Serbest Fırka'nın kapanması, Zekeriya Sertel'in Amerika'da yayınlanan ve Hz. Muhammed hakkındaki bir karikatürü aynen kullanması toplumda gazeteye karşı büyük bir tepki oluşturdu. Serbest Fırka'nın kapanmasından sonra Ragıp Sırrı Emeç başmakalesinde “Biz yanılmışız artık onları tutmuyor, desteklemiyoruz” diye yazmasına rağmen gazetenin satışının düşmesi önlenememişti. Bunun sonucu olarakda Son Posta kapanmak zorunda kalmıştı.”

Bu olaydan sonra İ. Hakkı Konyalı bir süre yazılarını imzasız veya takma isimlerle sürdürmek zorunda kalmıştır. 16 Temmuz 1936'da kurulan, fikir gelişmesinde büyük payı olan Tan Gazetesine yapılan baskın⁵ sonucu tahrir edilerek kapanmak zorunda kalmasından sonra Vatan, Yeni Sabah, Açık Söz, Hergün, Bugün, Yeni İstanbul, İstiklal ve 1970'lerden sonra Yeni Asya gazetesinde tarih ağırlıklı konuları yazmıştır. Onların yanı sıra Foto Magazin, 7 Gün, Örnekve Tarih Konuşuyor gibi dergilerde de yazılarını sürdürmüştür. Yukarıda da değindiğim gibi 1950'li yıllarda Niyazi Ahmet Banoğlu ile birlikte Tarih Dünyası'nı yayınlamış, ancak aralarında çıkan anlaşmazlık nedeniyle bir süre sonra oradan ayrılarak kendi başına Tarih Hazinesi'ni yayınlamaya başlamıştır. Bazı yazılarını gerçek ismiyle, İbrahim Atis olarak yazmasına rağmen

⁵ Tan Gazetesinin Türkiye politikasında önemli bir yeri olmuştur. Başlangıçta Halil Lütfü Dördüncü ve Mahmut Soydan tarafından İş Bankasının maddi desteği ile kurulmuş, sonrada Halil Lütfü Dördüncü, Zekeriya Sertel ve Ahmet Emin Yalman tarafından satın alınmıştır. Birbirinden farklı görüşlere sahip yazarların köşe yazılarının ardından 1938 yılından sonra gazetede sol görüşün ağırlık kazandığı görülmüştür. O zamanların tek parti rejimini eleştiren yazıları yayınlayan gazete II. Dünya Savaşı içerisinde faşist rejimlere karşı cephe almıştır. 4 Aralık 1945'de İstanbul'da bir gösteri düzenlenmiş, Beyazıt Meydanı'nda toplananlar Cağaloğlu'na doğru yürüyüşe geçmişler, ABC ile Berrak Kitabevleri, LaTurquie, Görüşler Dergisi, Yeni Dünya Gazetesi ile Tan Gazetesi yağmalanarak tahrir edilmiştir. O yıllarda Tan Gazetesinde bulunan dönemin en büyük rotatifi parçalanmış, dizgi makineleri kullanılamaz hâle getirilmiştir. Bu olay üzerine Serteller bir süre tutuklanmış ve dönemin sıkıyönetimi olayla ilgili bir bildiri yayınlamıştır:

“Dün üniversite öğrencilerinin bir kısmı, iki basımeviyle birkaç kitabevine tecavüz etmişler ve bu hareketlerine mani olmak isteyen hükümet ve inzibat kuvvetlerini dinlemeyerek tasarladıkları suçlu işlemleridir. Bunlar hakkında hadiseye derhâl tatbikata başlanmıştır. Bu çok müessif hadiseye katiyen müsamaha edilmeyecektir.” Bkz; “Tan Baskını”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, C.1, s.218-219.

okuyucuları onu İbrahim Hakkı Konyalı olarak benimsemişti. Bu arada Vakıflar Dergisi, Vakıflar Bülteni ve Türk Yurdu dergilerinde de vakıf ve tarih ağırlıklı yazıları bulunmaktadır.

Afrodit Davası

Yunan Mitolojisinin aşk ve güzellik tanrıçası Aphrodite, pek çok araştırma, öykülere konu olmuş, onuruna antik çağlarda mabetleri ve heykelleri yapılmıştır. Mitolojiye göre Zeus ile Okeanus'dan doğan Dione'nin kızı olmasına rağmen dünyaya gelişiyle ilgili birbirinden farklı mitosları vardır⁶

Piyer Luis isimli bir Fransız yazarının para ve ün kazanmak (!) amacıyla yazdığı söylenen Afrodit isimli romanı 1940 yılında Nasuhi Baydar çevirisiyle Sühulet Kütüphanesi sahibi Semih Lütfü tarafından yayınlanmıştı⁷. O günlerde ayıp ve günah sayılan cinselliğin ortaya konulması toplumda ve yargıda tepkiyle karşılanmıştı. Piyer Luis'in kitabı Fransa'da tepkilere neden olunca Fransa yasalarından kurtulabilmek için kitabına bazı mitolojik isimleri de katarak müstehcenlikten kurtulmaya çalıştığı söylenmiştir. Buna rağmen Fransız hükümeti Afrodit kitabını mahkemeye vermişti. Türkiye'deki bazı çevreler o günlerde bu konuyu gündeme taşımışlardı; "Daha çok açık saçık bir heyeti içtimaiye olan Fransa'nın takbih ettiği ve mahkemeye verdiği bir kitabı eseri sanat diye nezih Türk ailesinin harimine sokmaya yeltenmek bilmem doğru mudur?"⁸

Türkiye'de "Esatir Tarihinde Afrodit'i" yayınlayanlar kanuni takipten kurtulmak için; bu tercümeyle önce Ulus gazetesinde tefrika ederek romanın bir sanat şaheseri olduğunu ileri sürmüşlerdi. Buna rağmen İstanbul Cumhuriyet Müddeiummiliği (Savcılığı) 1940 yılında halkın ar ve hayâ duygularını rencide edebilecek mahiyette gördüğü Afrodit tercümesini müstehcen sayarak Sultanahmet Birinci Sulh Ceza Mahkemesinde dava açmıştır. Konu yargıya intikal edince İbrahim Konyalı'nın bilirkişi olarak görüşüne başvurulmuştur. Bu konuda Konyalı;

"Kitabı okudum, kanaatimi mahkemeye bildirdim. İki gün sonra işportaya düşeceği için beş on kuruş gibi az bir para ile herkesin kolayca tedarik edebileceği

⁶ Bk. Azra Erhat, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993; AğızzaRosa, Antik Yunan'da Mitoloji, Arkeoloji ve Sanat yayınları, İstanbul 2001; Erdem Yücel, Mitoloji Tanrıları, Aşkları ve Gizemleri, Puslu Yayıncılık, İstanbul 2013).

⁷ İbrahim Hakkı Konyalı, Afrodit, İstanbul 1940.

⁸ İbrahim Hakkı Konyalı, a.g.e, s.51.

bu tercümenin nezih Türk heyeti içtimaiyesine sokulamayacağı neticesine varıyordum.” diye bilirkişi raporunu yazmıştır⁹.

O günlerin basınında Afrodit tartışması başlamış, bazıları müstehcen, bazıları da değil demişlerdi. Basında başlayan bu kavga üzerine İbrahim Hakkı Konyalı da kendisini suçlayanlara yanıt olarak Afrodit kitabını yayınlamış, çoğu kişinin bilmediği Esatir Tarihinde Aphrodite (Afrodit), Afrodit ve Çolbo (!), Afrodit’in Türklüğü, Zeytinyağında eritilen insanlar, Kaldelerde Afrodit, İskandinavların Afrodit, Piyer Lois’in/in Afrodit, Yunan Esatirinde Afrodit, Afrodit-Adonis Aşkı, Afroditin Karakteri ve Timsalleri, Afroditin Çocukları, Eros’un aşkı, Hermafrodit kimdir ve Netice ve Bazı Mütalealar gibi bölümlere yer vererek mitoloji tanrılarından bazıları ile onların cinselliğinden, başlarından geçtiği farz edilen olaylardan söz etmiştir.

İ.Hakkı Konyalı’nın bu kitabı, Burhan Toprak’ın Sanat Şaheserleri (1940-1941) isimli eserinden sonra Türkiye’de yayınlanmış mitoloji kitaplarının eksikleri olmasına rağmen başlangıcı olduğunu söyleyebiliriz.

İbrahim Hakkı Konyalı da verdiği bilirkişi raporu doğrultusunda kendisini suçlayanları ağır bir dille eleştirmiştir:

“Şark ve garbın ana kaynaklarına, müze ve kütüphanelere dayanarak hazırladığım esatir tarihinin Afroditini okuyucularıma verdim, sekiz, on senedenberi müzelerimizde ve kütüphanelerimizde bulunan Yunan, Roma ve Arap esatirine ait eserleri tetkik ettiğim ve muazzam bir esere gebe olabilecek notlar topladığım için; içinden Afrodit’i ayırarak muhtasar bir hâlde de olsa derhâl vermekte müşkülât çekmedim. Bu ilaheyi neşretmek niyetinde bulunduğum Esatir kamusunda daha mufassal yazacağım.Son zamanlarda münakaşası yapılan Piyer Luis’in mahut Afrodit’i münasebeti ile uyanan alâka ve tecessüsü karşılamak için bu hulâsayı neşretmek mecburiyetini duydum.”¹⁰

Bunun ardından da İstiklal gazetesinde konuya yeniden eğilmiştir:

“Bu kitapta Afrodit, Diyonizos (Dionysos olmalı) Satir, PanNimf (Nymfe) gibi üstürevi (efsanevi) bazı şahsiyetler ve bilhassa Yunan Mitolojisinde hüsnü aşk ilahesi sayılan Venüs; muhayyele yardımıyla romanlaştırılmıştır. Eserin, tarih

---

⁹ İbrahim Hakkı Konyalı, a.g.e, s.51.

¹⁰ İbrahim Hakkı Konyalı, a. g.e, s.51.

ve ilim cephesinden ziyade şehvi ve behimi hislere hitap eden taraflarını galip buldum. Bol hayal kitabı talimi ve tarihi mahiyetinden çok uzaklara götürmüştür. Gerçi bu tarihte fuhşu mukaddes sayan ve Diyonizos ayinlerinde erkeklik alametinin timsali sayılan Fallus fidanını omuzlarında taşıyan, Apollon ve Zeus gibi ilahlara genç erkekleri sevdiren bazı rivayetler vardı. Fakat tarihi esatir bunları kısaca kaydetmiş, cinsi münasebetlerin hurda teferruatına hiçbir vakit girmemiştir. Müellif şehvi hislere serbestçe hitap edebilmek için kitabına esatir adları bililtizam karıştırmış gibidir.”¹¹

Devrin tanınmış yazarlarından bazıları Aphrodite konusundaki görüşlerinden ötürü Konyalı’dan yana olanlara karşı çıkanlarda olmuştur. Nitekim Selami İzzet Sedes:

“Afrodit adlı eserin Müddeiumumîlikçe toplatılması matbuatımızda ani bir gürültü uyandırdı. Aphrod’un ancak adını bilen arkadaşlar tercümesi olan Aprodit’in tek yaprağına göz gezdirmeden Adliyenin yanlış hareket ettiğini haykırdılar ve müellifin ansiklopedilere başvurup müdafaaya kalktılar.

Pierre Louys’ın en büyük meziyeti A. Gide ile P. Valery’nin dostu olmasıdır. Müddeiumumîliğin toplattığı Afrodit dünyaya bir şöhret kazandırırken cihan edebiyat tarihine girmeğe namzet bir kıymeti katletmiş eserdir.”¹²

Afrodit davası ilginç bir dava olup, 1940’lı yıllarda cinsellik anlayışının ne boyutlarda olduğunu göstermektedir. Devrin yazarlarından Asaf Muammer Konyalı’yı savunmuştur:

“Mahkeme gibi adil ve hak otağında gazete sütunu gibi irfan ve zarafet dehlizlerinden müddeialehylerle taraftarlarının muhterem arkadaşımız İbrahim Hakkı Konyalı’ya kabaca seslendiklerini işittik. Hâlbuki İbrahim Hakkı Konyalı kariler nezdinde meçhul bir şahsiyet değildir. Hakikati olduğu gibi tebarüz ettirmek lazım ise diyeceğiz ki, bu arkadaşın kariler nezdinde bulunduğu itibar ve hürmet pek az muharrire nasip olmuştur. Onun okuyucular arasındaki hüviyeti şudur:

---

¹¹ İbrahim Hakkı Konyalı, “Afrodit. Ben bu romanı niçin müstehcen buldum” İstiklal Gazetesi 10.1.1940)

¹² İbrahim Hakkı Konyalı, a.g, e, s. 67-69.

Milliyetine sevgi, ananelerine hürmetle bağlı, ahlakı, mazisi temiz; emelleri nezih, dini bütün.”¹³

Cinselliği içeren kitapların ayıp ve günah sayılması, bu türdeki araştırmaların ve yayınların yapılmasını uzun süre engellemiştir. Buna rağmen cinsellik gizli kapaklı da olsa, ayıp diye nitelendirilse de yine sürüp gitmiştir. Oysa o günleri yaşayanlar 1970’li yıllardan sonraki sinema filmlerini, cinsel içerikli kitap ve dergileri, internetteki porno sitelerini görmüş olsalardı acaba ne düşünürlerdi?

Bilemeyiz!..

İbrahim Hakkı Konyalı’nın Piri Reis Haritasını Bulması:

İbrahim Hakkı Konyalı tarihçiliğinin yanı sıra iyi bir araştırmacı, arşiv uzmanı olduğundan Piri Reis’in haritasını bulmuştur. Denizcilik tarihi yönünden son derece önemli olan bu haritayı nasıl bulduğunu bir gün bana şöyle anlatmıştı:

“Konya Babalık Gazetesinde yeniçerilerle ilgili bir yazı yazarken, bazı kaynaklarda rastladığım Piri Reis’in haritası sözü dikkatimi çekmişti. O zamana kadar nerede olduğu bilinmeyen bu haritayı bulmayı kafama koymuştum. Bunun için önce İstanbul’daki Askerî Müzenin arşivini taramaya başladım. İki yüz elli bin belge arasından ceylan derisi üzerine yapılmış haritayı buldum. Arşiv araştırmam sırasında Kristof Kolomb’un gemisini Amerika’ya Piri Reis’in amcası Kemal Reis’in götürdüğünü öğrendim. Belgelerde “Bu haritayı amcam tarafından esir edilen kâşiflerden aldığım” konusunda Piri Reis’in bir notuna rastladım.”

İbrahim Hakkı Konyalı’nın bazı araştırmalarında biraz hayali olduğu dikkate alınacak olursa bu sözünün doğruluk derecesi tartışılır.

Piri Reis’in 513 yılında çizdiği ilk dünya haritasından günümüze yalnızca Güneybatı Avrupa, Kuzeybatı Afrika, Orta ve Güney Amerika’nın kıyılarını gösteren bir parçası günümüze gelebilmiştir. Renkli olan haritanın bir bölümü resimli olup her bölümünde bağımsız metinlere yer verilmiştir. Batılı araştırmacılara göre bu harita Kristof Kolomb’un 1498’de çizdiği harita ile Portekizli ve Müslüman coğrafyacıların haritalarından yararlanılarak çizilmiştir. Bu harita Piri Reis Haritası ismiyle 1935’de Türkçe, Almanca, İngilizce ve Fransızca açıklamalı olarak, daha sonra da 1966, 1981’de tıpkıbasım olarak yeniden yayınlanmıştır. Piri Reis’in 1528’de Gelibolu’da çizdiği ikinci dünya haritasından da günümüze 68x69 cm. ölçülerinde ikinci bir haritasından bir

¹³ Asaf Muammer, “Mesleki Terbiye” İstiklal Gazetesi (24.1.1940)

parçası gelebilmiştir. Bu harita Atlas Okyanus'un kuzeyi ile Kuzey ve Orta Amerika'nın o yıllarda keşfedilmiş kıyıları ile Grönland'tan Florida kıyılarına kadar uzanan bölümü çizilmiştir¹⁴.

Piri Reis Haritası 9 Kasım 1929'da Topkapı Sarayı'nın müzeye dönüştürülmesi sırasında yapılan arşiv çalışmaları sırasında rastlantı sonucu bulunmuştur. Alman bilim adamı Adolf Deismann (1866-1937), dönemin Milli Müzeler Müdürü Halil Ethem Eldem'in kendisine verdiği arşiv malzemesini tasnif ederken rastlantı sonucu rulo olarak harita ortaya çıkmıştır. Adolf Desman Osmanlı denizciliği konusunda uzman olan Alman Prof. Paul Kahle'ye haritayı inceletmiş ve bu rulonun Piri Reis'in haritası olduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine Prof. Kahle 1931 yılında düzenlenen 18. Doğu Bilimler Kongresine bu haritayı tebliğ olarak sunmuştur. Bu arada harita üzerindeki metinleri ve notlar Hasan Fehmi Bey tarafından okunmuştur. Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Akçura tarafından 1937 yılında "Piri Reis Haritası" ismiyle yayınlanmıştır. Bunun üzerine tarihe yakın ilgisi olan Atatürk haritayı Ankara'ya getirterek incelemiş ve devlet matbaasında çoğaltılmasını sağlamıştır. Bunun ardından haritanın kayıp olan parçaları aranmış ve Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Tahsin Öz de¹⁵ Piri Reis'e ait olduğu sanılan bir başka haritayı daha ortaya koymuştur.

İbrahim Hakkı Konyalı Piri Reis Haritası'nın kendisi tarafından bulunduğunu ileri sürmüştür. Turhan Tan, Konyalı'nın "Topkapı Sarayında deri üzerine yapılmış eski haritalar" kitabından söz ederken bu konuya değinmiştir;

"İbrahim Hakkı'nın bu çok önemli haritayı nasıl keşfettiği; ilmi ve harşi hadiseler hakkında çok hassas olan hükümetimizin o keşifle ne suretle alakalandığı kitapta izah edilmiştir. Okuyucuların vâkayı bizzat kâşifin kaleminden dinlemeleri daha değerli olur. Bu sebeple eseri tahlille iktifa edeceğim."¹⁶

Büyük olasılıkla İbrahim Hakkı Konyalı'nın bulduğu haritada onun kopyalarından biri olmalıdır.

¹⁴ Bkz. Yavuz Senemoğlu, Kitab-ı Bahriye; Piri Reis mad. AnaBritannica, İstanbul 1989, C.17, s.627; Prof. Afet İnan, Piri Reis'in Hayatı ve Eserleri, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1983.

¹⁵ Erdem Yücel, Anıları ve Tahsin Öz, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009.

¹⁶ İbrahim Hakkı Konyalı, a.g.e, s.57-58.

İbrahim Hakkı Konyalı'nın Kaybolan Eserleri.

Mimar Sinan Kitabı

İbrahim Hakkı Konyalı yazmış olduğu kitaplarının, yayınlanan veya yayınlanmayanların sayısını tam olarak bilmek oldukça zordur. Bununla beraber kendi ismiyle veya imzasız yazmış olduklarının sayısının yüze yaklaştığı sanılır. Bazıları da yayınlanmadan kaybolmuştur. Kaybolan kitapları arasında Mimar Sinan ile ilgili olarak yapmış olduğu bir araştırmadan ve o kitabın başına gelenlerden söz etmişti. Kendi deyişiyle çalınmış olan bu kitabı için, "Benim ölümümü bekliyorlar." demişti. Ancak ortadan yok olan bu kitabının acısını bir türlü üzerinden atamadığını da çoğu kez dile getirmişti.

II. Dünya Savaşı yıllarında kaynak olmadan kitap yayınlatabilmek son derece zordu. Fotoğraf malzemesi ve kâğıt elde edebilmek başlı başına sorundu. Mimar Sinan ve eserlerini içeren bir kitabı o günün koşullarında hazırlamış, ancak resimlemede güçlüklerle karşılaşmıştı. O günlerin Müddeiumumîsi (Savcısı) Hikmet Onat'ın yardımıyla Yüksek Kaldırım'daki bir fotoğrafçıdan film sağlayabilmişti. Kendi deyişiyle yazdığı Mimar Sinan Kitabı bir kişinin dahi kolayca kaldıramayacağı üç büyük ciltten oluşuyormuş. Yeri gelmişken söylemekte yarar var; hocanın engin bilgisinin yanı sıra biraz mübalağa yapmayı sevdiğini de belirtmek isterim.

Konyalı fotoğraf işini çözümledikten sonra Mimar Sinan Kitabı'nı Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis Vekili Refet Canitez'e göndermiş... Kısa bir süre sonra da kendisini kitabıyla ilgili olarak Ankara'ya çağırılmışlar... Meclise gittiğinde kitabının bir masaya yatırıldığını ve milletvekillerinin görüşüne sunulduğunu görmüş ve bundan son derece mutluluk duymuştu. Onun eserini inceleyen milletvekilleri takdirlerini belirtmişlerdi. Bunları gördükten sonra Refet Canitez; "Sen bir hazineymişsin" diye kendisini takdir eden sözler söylemiş...

Konyalı nedendir bilemiyorum, kitabı meclisten alarak korunacağı emin bir yer aramaya başlamış. Sonunda aklına Falih Rıfkı Atay'ın Ulus'taki bürosu gelmiş ve oraya emanet etmiş. Aradan on beş gün geçtikten sonra kitabı geri almak için Falih Rıfkı'nın ofisine gittiğinde başından aşağıya kaynar sular dökülmüş; kitap meydanda yokmuş ve kimse de ne olduğunu bilmiyormuş. Sonunda kendisine kitap odadan kayboldu diye bir belge vermişler. O kızgınlıkla Yahya Kemal Beyatlı'ya giderek içini dökmüş; O da en az benim kadar üzüldüğünü söylemişti. Yahya Kemal, "Yürütmüşler sen öldükten sonra

yayınlayacaklar.” diye bağırmaya başlamış... Diğer taraftan Konyalı kitabın fotoğraflarının bedelini bile daha fotoğrafçıya ödeyememişti...

İbrahim Hakkı Konyalı öldükten sonra böyle bir kitabın yayınlanmadığını söylemekte yarar var sanırım. II. Dünya Savaşından sonra Mimar Sinan’ı içeren pek çok kitap yayımlandı. O zaman onları yazanlar töhmet altında mı kalmalı?

Konyalı’nın üslubunu bilen bilir; yayınlanan Mimar Sinan ile kitapların hiç biri onun üslubuna benzemiyor. Kaldı ki, gelişen teknolojiyle o günlerin fotoğrafların bundan böyle kullanılacak kalitede olmadığı da gerçektir.

Mimar Sinan kitabının ne olduğu meçhuldür. Kim bilir, birisi çıkıp işe yaramaz, yer tutuyor, basılamaz diye kitabı atmış olabilir mi?

Topun Tarihi Kitabı

İbrahim Hakkı Konyalı’nın basılmayan bir kitabı da Topun Tarihi’dir. Kendisi bu olayı şöyle anlatmıştı:

“Topun Tarihi isimli eserimi devrin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’e götürdüm. Beni ve kitabımı ilgiyle karşıladı. Topçu subayı oluşundan ötürü kitaba bazı mütalalarını da yazdı. Onun isteği üzerine Milli Savunma Bakanlığı yirmi bin lira karşılığında kitabı benden satın aldı. Ondan sonra kitaba ne oldu anlamadım. Bu kitap da basılmadı. İşin acı yönü de kitabın bir kopyasının bende olmayışındır.”

Üstadın kaybolan kitaplarından bir başkası da İstanbul Anıtları’dır. Bu konuda da bana zaman zaman dert yanıyordu. İstanbul Belediyesine verdiği kitabın ne olduğunu bilmiyordu. Ancak ölümünden sonra bu kitabın basılmadığını ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi yönetimindeki Atatürk Kitaplığında B-33 numaraya kayıtlı olduğunu öğrendim.

Bulgaristan’a Satılan Devlet Arşivi

İbrahim Hakkı Konyalı’nın en büyük hizmetlerinden birisi de eski devlet arşivinin bir kısmının kurtarılması için verdiği uğraş olmuştur. 1930’lu yıllarda eski devlet arşivinin üç kuruş on paraya (!) Bulgaristan’a satıldığına ve bunun için yaptığı mücadeleyi eski gazete arşivlerinde rastlamıştım. O zamanlar 180-200 kiloluk balyalar hâlinde satılan evrak için yaptığı mücadeleyi kendisinden öğrenmek istemiştım. Bu olayı o günleri yaşarcasına üzüntü ile 1976 yılında bana şöyle anlatmıştı:

“Günümüzden 44 yıl önce (1932-1933 olmalı) Kadırğa’da oturuyordum. Öğle yemeğinden sonra gazeteye dönerken şimdiki Tapu Kadastro Dairesinin önünde bir takım arabalara balyalar hâlinde evrak yüklendiğini gördüm. Hemen yanlarına giderek kâğıt balyalarını tartan mümeyyize (memur olacak) ne yaptıklarını sordum.

-Bir kısmını Kumkapı’da denize döküyoruz. Bir kısmını da Bulgar hükümeti satın aldı. Onları da Bulgaristan’a gitmek üzere Sirkeci’den trene dolduruyoruz.

Duyduğum bu sözler üzerine zamanın defterdarı Şefik Bey’e koşarak gittim ve hiddetle sordum:

-Tarihi evrakı nasıl satarsınız?

Aldığım yanıt hayret vericiydi;

-Hayır, yalnızca fersude (yıpranmış eski evrak) evrakı satıyoruz.

İbrahim Hakkı Konyalı aldığı bu cevaptan sonra anlatmaya devam eder:

“Bu evrakı Abdurrahman Şeref Bey 518 araba ile Hazine-i Evrakı naklettirmişti. Bunlar bir süre Ayasofya’nın üst galerisinde tasnif edilmeye başlanmıştı. Ancak Alman İmparatoru Wilhelm’in İstanbul’a geleceği ve Ayasofya’yı gezeceği haberi üzerine küreklerle merdiven boşluğuna atılmıştı. Evrak güvercin pislikleri ve yağmur suları altında günlerce kaldıktan sonra bir Bulgar Albayı onları incelemiş ve ısrarla hükümetine satın aldırmış. Böylece yıpranmış ve işe yaramaz denilen evrak devlet arşivince okkası üç kuruş on paradan 1931 yılında satılmış.”

Gördüğü bu olaylar karşısında çaresizlikten kıvranan İbrahim Hakkı Konyalı, Defterdarlığa bir dilekçe ile başvurarak bunların okkasını on kuruştan satın alacağını ve müzeye teberru edeceğini söylemiştir. O sırada yazdığı Son Posta’nın 13 Mayıs 1931 tarihli sayısında olayı acı bir dille eleştirmeye başlamıştır. Olay basına yansıyınca Türkiye Büyük Millet Meclisinde bazı milletvekilleri hükümete soru önergesi vermişler. Defterdarlığın eski evrakı satışı ortaya çıkınca hükümet duruma el koymuş, bu kez Bulgaristan’a giden evrakın geri alınabilmesi için çalışmalar başlamış... Bunun içinde Bulgar hükümetine başvurularak satışın iptali ve gidenlerin geri gönderilmesi istenmiştir. Bu girişimler sonucu yalnızca kırpıntı hâlindeki bazı kâğıtlar geri alınabilmiştir. Evrakın büyük çoğunluğu Bulgaristan’da kalmış ve oradaki Bulgar, Alman, İtalyan uzmanları tarafından tasnifi yapılarak katalogları hazırlanmış ve üç cilt hâlinde Bulgaristan’da

yayınlanmıştır¹⁷. Türkiye’de ise Hazine-i evrak’ı satanlar mahkemeye verilmişse de bu işi bilgisizliklerinden yaptıklarını söylemişler, o sırada çıkan aftan yararlanarak ceza almaktan kurtulmuşlardı.

İbrahim Hakki Konyalı bu işin peşini bırakmamış, daha sonraki yıllarda yazdığı Açık Söz gazetesinde konuyu 1936 yılında yine gündeme taşımıştır. Bu acı olaydan sonra da Başbakanlığa bağlı “Başbakanlık Arşivi” kurulmuştur. Bir süre sonra da Başbakanlık Arşivinde eserleri tasnif eden ve günümüze çeviren komisyonda görev almıştır.

İbrahim Hakki Konyalı’nın Askerî Müzede Görev Alışı:

II. Dünya Savaşı sırasında Başbakanlık Arşivinde uzman olarak çalışan İbrahim Hakki Konyalı’dan Askerî Müzede eserlerin tasnifine katılması ve üzerlerindeki yazıları okuması istenmiştir. Savaş sırasında İstanbul müzeleri ile Askerî Müzede eserlerin önde gelenleri Niğde’de koruma altına alınmıştı. Savaş sona erince diğer müzelerdekilerle birlikte Askerî Müzede eserlerde yeniden İstanbul’a getirilmişti. Ancak Niğde’de korunan eski silahlardan bir kısmının nemden etkilendiğini görmüştür. Bunlardan bazılarının özelliklerini yitirdiğini, bundan böyle işe yaramayanların ortadan kaldırıldığını göreyerek isyan etmiştir. O günleri şöyle dile getirmiştir:

“Daha önceden çürümeye başlayan kılıçları, miğferleri Marmara Denizi’nin ortasına atmışlar. Denize dökülen malzemeler arasında Orhan Gazi’nin miğferini buldum. Kayıtlarda Yavuz Sultan Selim’in Mısır seferi sırasında getirdiği firavunun, Necmeddin Eyyubi’nin kılıçlarının da aynı şekilde denize atıldıklarını öğrendim. İş bununla bitmedi bir sabah baktım ki, orada da evrakı balyalamışlar. Nöbetçilerden bunların İzmit Kâğıt Fabrikasına gideceğini öğrendim. Hemen ilgililere koştum. Bu faciayı nispeten önledim. İzmit Kâğıt Fabrikasına giden evrakın bir kısmını geri getirebildim.”

Bu olayı basına yansıttınca da kendisinin Askerî Müzede görevi sona erdirilmiştir.

İbrahim Hakki Konyalı’nın İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğündeki görevi:

İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesinde kurduğu Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesinin ardından yazma eserleri tasnif

¹⁷ Erdem Yücel, “Tarihçi ve Yazar İbrahim Hakki Konyalı” Hayat Tarih Mecmuası, İstanbul 1976, S.1 (133), s.24-29.

ederek yeni bir müze kurma çalışmalarına girişmişti¹⁸. “Tekke ve zaviyelerle türbelerin seddine ve türbedarlıklarla bir takım unvanların men ve ilgasına dair” 677 sayılı kanunla dergâhlar kapatılmıştı. Bu kanunun ardından 16 Eylül 1925 günlü bir kararname çıkarılmış ve bununla tarih, sanat tarihi ve etnografya yönünden değerli eşyaların müzelerde toplanacağı belirtilmiştir. Bu yasa ve kararname uyarınca dergâh ve zaviyelerdeki eserlerin önemlilerinden büyük bir bölümü müzelere götürülmüş, artakalanlarda Vakıf Teberrukat ambarlarında koruma altına alınmıştır. İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğünün teberrukat eserleri Şehzade Külliyesinin imareti ile Vatan Caddesi’ndeki Yavuz Sultan Selim Medresesinde (Halıcılar Medresesi) korunmaya çalışılıyordu.

Aradan geçen uzun yıllar sonra Vakıflarda yeniden bir müze kurma düşüncesi ortaya atılmış ve bunun öncülüğünü o günlerde Vakıflar Genel Müdürlüğü mimarlarından A.Saim Ülgen ile Yılmaz Önge yapmışlardır.

İstanbul Vakıflar Başmüdüğü İhsan Erzi’nin çabalarıyla burada bulunan Kur’an, hilye, cüz, levha başta olmak üzere çeşitli yazma eserlerin bilimsel kayıtlarının yapılması ve ardından da onların bir müzede teşhirine karar verilmiştir. Ancak Vakıfların elemanları arasında bu işi başarabilecek kişilerin olmayışından ötürü dışarıdan konunun uzmanlarınca bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştı. Sanat Tarihçileri Tülay Tunçel, Türkan Aydın’dan oluşan komisyonun başına da İbrahim Hakkı Konyalı getirilmişti. Eski yazı uzmanlarından Kemal Elker de zaman zaman onların çalışmalarına yardımcı olmuştur. Yazı sanatı yönünden önemli olan teberrukat eserleri arasında sülüs, nesih, tâlik yazılar, bazıları Osmanlı padişahlarına ait olmak üzere levhalar, hilyeler, tuğralar bulunuyordu. Ayrıca çeşitli meşk örnekleri, mütenevvi yazılar ile işleme yazılarda onları tamamlıyordu¹⁹.

İbrahim Hakkı Konyalı daha önce Türk İnşaat Müzesini gezerek son derece olumlu bir yazıyı kaleme almıştı²⁰. Onun Vakıflarda göreve başlamasında bu yazının ne derece payı olduğunu tam bilemiyorsam dayine de olduğunu sanıyorum. Yazma eserlerin tasnifinde büyük payı olmuştu. Ancak bir gün bir

¹⁸ Erdem Yücel, “Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi” Arkitekt, İstanbul 1967, S.327, s.117- ; Erdem Yücel, “Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, “Vakıflar Bülteni, İstanbul 1970, I,s.57-62; Erdem Yücel, “İstanbul Vakıf Müzeleri”Türkiyemiz, İstanbul 1972, S.8, s.12-21.

¹⁹ Erdem Yücel, “ Vakıf Üzerine ve Müzeli Eserleri” Türk Dünyası Araştırmaları, İstanbul 1980, S.6, s.91-108.

²⁰ İbrahim Hakkı Konyalı, “Vakıflar İdaresi yaptığı günahları af ettirecek bir müze kurdu” Bugün Gazetesi (7 Ocak 1967).

gazeteciye yüzüne taktığı maske ile poz vermiş; yılların tozu toprağından böyle korunuyorum diye demeç vermişti. Bu yüzden yöneticilerle arası açılmış ve tasnife ayrılan tahsisat sona erdi denilmiş o da ayrılmak zorunda kalmıştır. Kısa bir süre sonra bugün Sultan II. Beyazıt Medresesinde olan “Türk Yazı Sanatları Müzesi” ilk defa Vatan Caddesi’ndeki Yavuz Sultan Selim Medresesinde açılmış, ne gariptir ki, Konyalı bu açılışa davet edilmemişti. Bunda geçimsizliğinin veya çevresindekileri bilgi yönünden zayıf görmesinin payı olup olmadığını bilemiyorum.

İbrahim Hakkı Konyalı’nın mezarının tahribi!

İbrahim Hakkı Konyalı’nın ortaya koyduğu eserler ile tarihe kazandırdığı eserler saymakla tükenmez. Bunlardan birisi de Karacaahmet mezarlığında Şair Nedim’in mezarını bulmasıdır. Prof.Fuat Köprülü’nün Şair Nedim ile ilgili bir yazısında, mezar yerinden söz etmeyişi dikkatini çekmişti. Araştırmış, günlerce Karacaahmet Mezarlığı’nda dolaşmış ve sonunda şairin mezarını bulmuştur. Bununla da kalmayarak Şair Nedim’in mezarının yanındaki boş olan yeri de kendisi için satın almıştır. Sonrada yakın dostlarına; “Bu benim için mazhariyettir. Nedim’in ayakucunda yatmak benim kismetim.” demiştir. Konyalı ölmeden önce kendi mezarını yaptırarak üzerine kitabesini de koydurmuştur. Ara sıra da kendi mezarını ziyaret ediyormuş. Bir gün bakmış ki, mezar taşının yerinde yeller esiyor. Bunun üzerine Yeni Asya’daki köşe yazısında “Sonunda bunu da yaptılar, mezar taşımı çaldılar!” başlığı altında üzüntüsünü dile getirmişti.

Konyalı’nın mezar taşını kim kırıp götürmüştü? Üstat biraz geçimsiz mizaçlı olduğundan kendisine karşı olanlardan veya çekiştiği kişilerden biri tarafından yapıldığı dostları arasında söylenmiştir.

İbrahim Hakkı Konyalı her zaman tek dostunun kitapları olduğunu söylerdi. On bin ciltlik kütüphanesi ve otuz bin eser fotoğrafının yanı sıra vesika arşivinden söz ederdi. Ardından da eklerdi: “Kendimi ve ailemi daima bir kurşun kalemimin asil kazancı ile geçindirdim.” Gün yüzüne çıkardığı tarihi eserleri ve toplumu aydınlatan vesikalarıyla övünürdü. Ayrıca İstanbul’u semt semt, sokak sokak dolaştığını abideleri gördüğünü, kitabelerini yazdığını, vakfiyelerini bulduğundan her zaman söz ederdi. Bu şekilde topladığı notlarının 500 defteri

doldurduğunu da anlatırdı. Sonra da “Allah imkân ve kısmet ederse hepsini neşredeceğim derdi.”²¹

İbrahim Hakkı Konyalı, Salacak'taki evinden Salacak Araba Vapuru İskelesi'ne giderken kendisine bir araba çarpmış aylarca yatakta istirahat etmek zorunda kalarak çalışmalarına ara vermişti. Konya Akşehir Kitabını yeniden yazması kendisinden istenmiş ve bunun için gittiği Akşehir'de 20 Ağustos 1984'de ardında birçok eser bırakarak yaşama veda etmişti. Cenazesi İstanbul'a getirilerek daha önce hazırlattığı Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²². Yaşamı boyunca topladığı eserleri, belgelerini Üsküdar'daki Selimiye Kütüphanesi vakfetmiştir.

Kültür Bakanlığı kendisine Yüksek Hizmet Ödülü (1979), Konya Selçuk Üniversitesi de fahri doktora unvanı vermiştir. (1981)

İBRAHİM HAKKI KONYALI'NIN ESERLERİ

Topkapı Sarayında Deri Üzerine Yapılmış Eski Haritalar, Zaman Kütüphanesi (1936)

İstanbul Abideleri, Yedigün Yayınları 1937 (İmzasız)

Afrodit, İstanbul (1940)

Harun-el Reşid (1941)

İstanbul Sarayları (1942)

Ankara'da Karacabey Mamuresi(1943)

Eski ve İslami Paralar (1946)

Alaiyye (Alanya) Tarihi (1946)

Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir Tarihi (1946)

Mimar Koca Sinan (1948)

Tevarih-i Selâtiyni'l Osmaniye Tercümesi (Osmanlı Sultanları Tarihi) (1949)

Azatlı Mimar Sinan, Sinan-ı Atik (1953)

Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi (1964)

Abideleri ve Kitabeleriyle Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri (1967)

Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Ereğlisi Tarihi (1970)

Abideleri ve Kitabeleriyle Koçhisar Tarihi (1971)

Abideleri ve Kitabeleriyle Kilis Tarihi (1972)

Abideleri ve Kitabeleriyle Niğde Aksaray Tarihi (1973)

²¹ Reşad Ekrem Koçu. “Atis İbrahim” mad. İstanbul Ansiklopedi Ansiklopedisi, İstanbul (tarihsiz), C.3, s.1299-1300.

²² Erdem Yücel “Bir İbrahim Hakkı Konyalı Vardı” Ortadoğu Gazetesi (31 Ekim 1991)

- Abideleri ve Kitabeleriyle Manavgat Tarihi (1973)
Abideleri ve Kitabeleriyle Manavgat Tarihi (1973)
Üsküdar Tarihi I. (1976)
Üsküdar Tarihi II. (1977)
Ankara Camileri (1978)

İbrahim Hakkı Konyalı yayınlanmış eserleri dışında bazı kitaplarının olduğunu söylemişti. Ancak bunların basılıp basılmadığı konusunda bütün araştırmalarıma rağmen bir bilgi edinemedim. Bunların başında Hacı Cem, Tarih Tetkikleri, Türk Bayrakları, Arap ve Fars kaynaklarında Türk Tarihi, Divani Lüğat-it Türke göre Türk Coğrafya ve Tarihi, Eski Türk paraları. (Makrizinin En-Nükürt-ül-İslâmiyen tercümesi), Topkapı Sarayında Türk tarihini aydınlatan hükümdar mektupları ve vesikaları, Topkapı Sarayı'ndaki Mübarek Emanetlerin sahteleri ve doğruları, Karamanlı Pir Mehmet Paşa geliyordu.